

vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini u kojem stoji da vjerske zajednice svojim aktivnostima uređuju koji njihovi unutrašnji organi imaju svojstva pravnog lica, koja će se kao takvim smatrati na teritoriji Bosne i Hercegovine. S obzirom na bogatu tradiciju prisustva vakufa na ovim prostorima i značaja kojeg je ova institucija imala u kulturnom i civilizacijskom razvoju Bosne i Hercegovine smatramo da se ova nepravda prema vakufu treba ispraviti, a knjiga nam pružna i mnoštvo razloga zašto se toga ne treba bojati. Ako pogledamo brojne primjere iz prošlosti da veliki broj naših gradova nekada, a dobar dio njih i sada, u svome nazivu imaju pojam vakuf, ili činjenicu da je nagla urbanizacija bh. gradova s početka osmanske uprave u BiH bila rezultat finsijskog poticaja brojnih vakufa i vakufskih kredita onda smatramo da je korektno i da se prema vakufu, pa i kao terminu koji je dio našeg savremenog jezika ali i duha, odnosimo s više odgovornosti. Naša stvarnost a i pravna praksa ukazuje na činjenicu da vakuf u stvarnosti živi, iako ga naši pozitivni akti ne spominju, što govori da naši normativni akti ne korespondiraju sa tradicijom i stvarnošću, te da se to treba mijenjati. Druga značajka ove knjige jeste u tome što autor sugerise da se pojam vakuf razumije u kontekstu savremenih pojmova i komparira sa savremenim iskustavima modernog svijeta. Fondovi, fondacije, zadužbine, udruženja, treći sektor, nevladin sektor, nevladine organizacije i civilno društvo su savremeni pojmovi i ustanove koje korespondiraju u većoj ili manjoj mjeri s pojmom vakufa kako je on koncipiran u šerijatskoj pravnoj nauci i afirmiran kroz bogato muslimansko iskustvo.

Za jednu državu poput naše, koja prolazi period tranzicije s tešnjom da se u mentalitetu a time i u praksi realizira ideja građanskog društva i civilne inicijative vrlo je važno da afirmiramo ove ustanove a time i kulturu uvakufljanja. Vakufi i fondacije u sebi nose ideju da pojedinac ili grupe zainteresiranih lica, okupljenih oko jednog cilja, čine dobro općoj društvenoj zajednici i da na taj načini djeluju u stvaranju jednog kvalitetnijeg, boljeg, humanijeg mjesta za život. Vakuf jeste vjerska ustanova. Vakuf nalazi poticaj za svoj čin u kur'anskim i sunnetskim savjetima, međutim u svome društvenom, civilizacijskom odrazu, ta ideja se ne realizira jedino i isključivo u usko vjerskim svrhama i ciljevima. Povjesno iskustvo govori da su vakufi uvakufjivali svoja dobra u različite svrhe, prije svih u vjerske a potom, u: edukativne, pa su se iz vakufskih fondova finansirale izgradnje škole, biblioteka ali i njihovo održavanje, zatim, općekorisne, humanitarne, privredne svrhe čime se utjecalo na opći ekonomski standard društva i dr.

Ideja navladinog sektora jeste da se pruži mogućnost civilnoj inicijativi tj. građanima da djeluju u društvu i u najširem smislu pomažu drugima ili potrebnima. Od šezdesetih godina prošlog stoljeća pored političkog i ekonomskog centra društvene moći, javlja se i treći civilni ili nevladin sektor. On je danas toliko važni za jedno društvo i državu da se koncepcija društvene organizacije itekako oslanja na ovaj vid pomoći.

Sve savremen države su zainteresirane da imaju jake fondacije i vakufe koji će svojim radom smanjiti pritisak na državni aparat i državne fondove. Mi smo na početku ideje civilne inicijative i zbog toga nam je ova knjiga važna, jer ideju vakufa dovodi u ovaj vrlo važan kontekst. Nvladin sektor pored pomoći potrebnima pruža priliku građanima i pojedincima da sami djeluju u vlastitoj zajednici i društvu. Vakif se za svoje dobro djelo nada nagradi od Allaha, dž. š., praveći hajrate, dobra, zadužbine i vakufe koji će služiti ljudima da im život bude bolji i da svoje životne ciljeve, na korist društva, uopće ili lakše ostvare.

Zbog svega rečenog, smatram da ova knjiga čitaocima daje jednu cjelovitiju sliku o vakufu, kao instituciji u korist cjelokupnog društva, a ne samo vjerske zajednice, i koju treba afirmirati. Knjiga otvara nove vidike i pruža novu perspektivu jednom širem čitateljskom auditorijumu u društvu koje se tek uči i formira da bude društveno aktivno i odgovorno.

Mustafa HASANI

KNJIGA BROJNIH PORUKA ČOVJEKU

Rifet Šahinović, *Poruke Kur'ana*, Semerkand, Sarajevo, 2010. – 332 str.

Tematsko raznovrsje

Širok je raspon tema kojima se bavi knjiga Rifeta Šahinovića. Tako se između korica ove knjige susrećemo sa: tefsirrom određenih kur'anskih sura i pojmova (dio I); pogledima na duhovne institucije islamskoga vjerovanja (dio II); teologiziranjem nekih temeljnih akaidskih tema i problema (dio III); analiziranjem Kutbovog *Zilala*, Đozinog idžtihada i metoda naučnog tumačenja Kur'ana (dio IV); raznim islamskim temama koje uključuju: pitanje autoriteta, poruke hidžre, Poslanikovu misiju, muslimanski kulturni preporod krajem devetnaestoga i početkom dvadesetoga stoljaća, pitanje tradicije i razumijevanja izvora te uloge i značaja džamije u životu vjernika (dio V).

No ovo tematsko i sadržinsko raznovrsje ove knjige zajednički povezuju: (a) njezin naslov – *Poruke Kur'ana*, tj. svim temama unutar knjige namjenjuje se didaktički cilj i svrha, i (b) nesumnjiva važnost i aktualnost predmetnih tema. Naime, Šahinović – inače profesor akaida u Cazinskoj medresi – u svojoj knjizi, na sebi vjeran i svojstven način, aktualizira ili komentira neke veoma važne duhovne, teološke i životne teme. U svojoj uvodnoj riječi autor veli da "još uvijek postoji potreba da se najaktualnije teme obrađuju i značenjski približavaju našim vjernicima". (str. 13)

Aktualnost tema

Dakle, teme u knjizi *Poruke Kur'ana*, prema njezinom autoru, jesu jedne od najaktuelnijih tema koje je potrebno objašnjavati i, kako kaže autor, "približavati" vjerničkom auditorijumu. Nije se teško složiti sa ovakvim pristupom profesora Šahinovića, pogotovo ako imamo na umu našu posvemašnju moralnu krizu i stanje nemara (gafleta) spram viših duhovnih kvaliteta ljudskoga života. "Kazali bismo da danas čovjek pati najviše od nedostataka duhovnosti" (str. 76), reći će autor u kontekstu poglavlja o duhovnim značenjima namaza. Vjerovatno u suočenju sa takvim *stanjem duha*, u kojem se mnogo toga relativizira, banalizira i dovodi u pitanje, autor će ispisivati poglavlje, npr., o pitanju autoriteta ili, pak, poglavlje o tradiciji i razumijevanju izvora. Ne treba posebno napominjati da su obje ove teme danas veoma aktualne i iziskuju elaboriranje i produbljeno razumijevanje. Također, s toga aspekta možemo motriti i autorovo tumačenje sura El-Kehf, Er-Rahman i El-Hudžurat, u kojima nam uspješno prenosi, otkriva i analizira svevremene *poruke* Božanskih ljekovitih Riječi. Kao primjer spomenimo poglavlje "Društvena etika u suri el-Hudžurat". Kur'anska sura El-Hudžurat pogađa u srž naših, vjerničkih, međusobnih odnosa de-

tektirajući neke od osnovnih negativnosti koje prate općenito ljudsku zajednicu, pa tako i onu vjerničku. Podsjetimo da se u komentarima Kur'ana sura El-Hudžurat naziva "surom edeba ili ahlaka". Zato izbor autora da značenja i *vječne poruke* ove sure predstavi čitalačkoj publici ima svoje puno opravdanje.

Nov pogled

Premda su neke teme iz cjeline knjige *Poruke Kur'ana* već tematizirane u našoj dojakošnjoj islamskoj literaturi (na što, uostalom, i sam autor ukazuje u svome uvodu), ipak smo mišljenja da profesor Šahinović nudi jedan svjež i nov pogled koga nisu zakrili pogledi njegovih istaknutih prethodnika ili savremenika koje citira i spominje u svojim tekstovima. Naime, Šahinović svoju knjigu ispisuje iz svoga vlastitog znanja i životnog iskustva koje je kao takvo neponovljivo i jedinstveno. "Drugi dio tekstova – veli autor - u knjizi *Poruke Kur'ana* je uglavnom nastajao prilikom moga suočenja s učenicima Cazinske medrese na predmetu Akaid" (Uvod, str. 13). Dakle, tekstovi te vrste u ovoj knjizi posebno će koristiti učenicima naših medresa, ali i svima onima koji svoje znanje i islamu i nekim njegovim teološkim aspektima žele proširiti i sistematizirati. Ti tekstovi akaidске, kao i druge naravi, odišu udžbeničkom ozbiljnošću ali ne i jezičkom komplikovanošću. Autor nam znalčki, jednostavnim i razumljivim jezikom, predočava inače neke veoma složene teološke teme koje imaju svoj poseban jezički instrumentarij, ali nimalo ne iznevjerava struku niti teološku nauku. Stoga vjerujemo da se tekstovi Rifeta Šahinovića u oblasti akaida neće moći izbjeći u koncipiranju medresanskih udžbenika iz nastavnog predmeta Akaid. Valja također istaći da autor ima naučni pristup u korištenju literature i izvora. U vezi s time želimo istaći autorovu upućenost u relevantnu i referentnu literaturu, bilo da je u pitanju ona ranija ili recentna, koju znalčki koristi i njome obogaćuje svoju knjigu. Respektabilan je broj izvora na koje se autor referira.

Holistički pristup

Važna odlika knjige *Poruke Kur'ana*, prema našem mišljenju, počiva u autorovom, nazvali bismo to *holističkom pristupom* islamskim temama, odn. islamu kao vjeri u cjelini. Taj autorov pristup prepoznajemo u samim naslovima nekih poglavlja, kao što su: "Duhovna značenja abdesta", "Duhovni aspekti zekata", "Tajne hadža i pojam svetog u islamu", ali i iz cjelovitog sadržaja same knjige. Time nam autor govori da *stvarnost islama* motri u njezinoj cjelini ili imanentnoj povezanosti vanjskih (*zahir*) i unutarnjih (*batin*) aspekata islama. To

nadalje znači da autor jednaku vrijednost pridaje *zahiru* i *batinu*, što je metod koga velikani muslimanskog ummeta, kao što je npr. *hudždžetu l-islam* Ebu Hamid el-Gazali - koga autor često citira na stranicama svoje knjige - snažno naglašavaju u svojim djelima. Pored toga ovdje do izražaja dolazi i autorovo bavljenje mišlju i djelom savremenog muslimanskog mislioca iranskog porijekla Sejjida Huseina Nasra, čiji je veliki broj djela preveden na bosanski jezik. Šahinović se njima često koristi i na njih se referira. Nasr je, kako je opće poznato, veliki kritičar svake vrste redukcionizma - pa i onog na relaciji *zahir-batin* - kojeg on prepoznaje u djelima i diskursima mnogih savremenih ili modernih muslimana. Ovim hoćemo kazati i to da knjiga *Poruke Kur'ana* obiluje idejama i pogledima velikana muslimanske duhovnosti iz prošlosti i sadašnjosti. Time autor pokazuje, s jedne strane, svoj izuzetan respekt i odnos kako prema učenjacima iz prošlosti tako i prema svojim savremenicima, a, s druge strane, prati i poznaje najnovija ostvarenja i pregrnuća općenito na polju islamske misli. Drugi aspekt ovog holističkog pristupa identificiramo u njegovoj horizontalnoj ravni. Autor knjige *Poruke Kur'ana* prenosi *poruke* interpretativne tradiciju islama duhovno odnjegovane i intelektualno profilirane unutar ehl-i sunnetskog učenja. Ehl-i sunnetskog učenja u njegovoj cjelini koja obujmljuje sve njegove pravne i akaidске škole te škole duhovne prakse. Kada govori o islamskim šartima autor kaže: "Islamski šarti jesu simboli vjerovanja jednog muslimana. To su – dva svjedočenja, namaz, post, zekat i hadždž. Naravno, ovi šarti nisu ograničeni samo na vanjsku formu. Oni posjeduju unutarnju, ezoterijsku stranu koja se otkriva čovjeku ovisno od stupnja vjerovanja i samome srcu. Sufijska literatura je prepuna te iznjansirane duhovnosti i simboličnog značenja vjerskih istina" (str. 69).

U drugom dijelu svoje knjige pod naslovom Duhovne institucije islamskog vjerovanja autor nam otkriva i prenosi brojne poruke simboličnog značenja. Evo jednog primjera:

"Prema učenjacima tarikata, hadždž bi bio putovanje prema stvarnoj Kući Božijoj, unutarnjoj Ka'bi, što naravno podrazumijeva unutrašnje i duhovno putovanje. U tom kontekstu oni naučavaju da Allahova kuća ima raznolike dimenzije. Postoji kozmička Ka'ba i ona koja je smještena u čovjekovoj osobnoj duši. Ta Ka'ba ili Kuća u nebesima koja se nalazi ponad Ka'be zove se Bejtul-me'mur (str. 106).

Stavove znamenitih učenjaka ehl-i sunneta iz svih duhovnih perspektiva danas je, smatramo, posebno potrebno glasno izgovarati i afirmirati u vezi sa vjerova-

njem i praksom koju slijede Bošnjaci. To mislimo zbog tri razloga: a) među bošnjačkom ulemom u prošlosti bilo je onih koji su odstupili od učenja ehl-i sunneta u nekim pitanjima, a neki naši savremnici i danas kontinuiraju taj trend; b) što je učenje ehli-i sunneta naša najveća barijera od svih vrsta "izama"; i c) učenja i pogledi imama Ebu Hanife mogu nam pomoći u našem poimanju nekih pojmova važnih za našu evropsku budućnost u kontekstu približavanja Evropskoj uniji prema kojoj naša zemlja teži.

Zato knjigu Rifeta Šahinovića smatram vrijednim prilogom afirmaciji ehl-i sunnetskog učenja u našem vremenu.

Kontekstualno razumijevanje

Još jednu domenziju knjige *Poruke Kur'ana* držimo iznimno važnom. Tu dimenziju oslovljavamo *kontekstualnim razumijevanjem islama*, koju vidimo ne samo kao poželjnom dimenzijom, već kao potrebnom čak i nužnom u kontekstu vremena i prostora gdje živimo. Gdje je vidljiva ta dimenzija ove knjige? Vidljiva je u više primjera a najpečatljivije, npr., u autorom pisanju o fenomenu mevluda. Autor iznosi nekoliko zanimljivih činjenica u vezi sa mevludom:

"Prva je da ga muslimani ne shvaćaju kao rođenje (samo) u biloškom smislu određene osobe, u konkretnom smislu Poslanika, a.s. Prije bi se kazalo da je to rađanje jednog novog duha, nadolazak jednog novog vremena, dokidanje sa starim vjerovanjem. Bošnjak svaki mevlud doživi upravo na takav način. On ga vraća ka izvoru i iskonu u vrtlozima ovog brdovitog Balkana.

Druga bitna činjenica je da je mevlud dio islamske tradicije Bosne i Hercegovine koja nas poput "pupčane vrpce" veže za vrijeme i prostor naše zemlje i našeg (mogućeg) razumijevanja islama...

Ako se osvrnemo na prepoznavanje bošnjačkog etničkog identiteta u Bosni i Hercegovini, nailazimo da ovakav način obilježavanja toga predstavlja jedan od simbola našega etničkoga identiteta, simbola pripadnosti jednoj zajednici na ovim prostorima...

Mevlud nije obred koji otključava vrata Dženneta, ali jeste prilika da se okupimo, zbližimo i prisjetimo našega Poslanika, a.s., u vremenima kakva jesu..." (str. 129-130)

Ovakve poglede može imati samo onaj ko *kontekstualno* čita ili razumijeva vrijeme i prostor u kojem živi. Srećom Rifet Šahinović spada u tu kategoriju bošnjačkih autora teologa mlađe generacije. Jer nasuprot kontekstualnog razumijevanja stoji *tekstualno* razumijevanje islama ili, bolje kazano, izvora islama. Historija tumačenja izvora islama općenito umnogome se odvijala između ova dva *tipa razumijevanja*.

Svjedoci smo da je i danas tako, u islamskom svijetu i kod nas. Autor knjige *Poruke Kur'ana* pridružuje se intelektualnoj karavani današnjih muslimanskih *kontekstualista* koji su muslimanima u Evropi itekako potrebni i bit će to sve više u nadolazećim desetljećima.

Almir FATIĆ

TEVHID

Ismail R. al-Faruqi, *Tevhid: njegove implikacije na mišljenje i život*; Preveo dr. Džemaludin Latić, Sarajevo: CNS - El-Kalem, 2011. (drugo izdanje)

Bit svakog vjerskog iskustva jeste Bog. On, Allah, Bog, čini početak i kraj cjelokupnog muslimanskog, privatnog i javnog, života. Ovo je temeljna teza sjajne knjige, *Tevhid: njegove implikacije na mišljenje i život*, autora Ismaila R. al-Faruqija, koja u mjesecu junu ove godine ima svoje drugo izdanje. Izdavači su El-Kalem i agilni CNS.

Tevhid je, naglašava Faruqi, primordijalni oblik vjerske svijesti. Politeizam, što je prema učenju islama sinonim samom nevjerovanju, jeste iznevjeravnje i iskrivljavanje prvobitnog i autentičnog vjerovanja. Svrha Božijih poslanika, kojih je bilo onoliko koliko i ljudskih zajednica, bila je u rehabilitaciji monoteizma, u otpuhivanju prašine s ploče tevhida. No, kada je riječ o Kur'anu, posebno se naglašava koncept Božije jedinosti u kojem je sadržan obračun, ne samo s paganskom percepcijom svijeta, već replika upućena i pojedinim prvobitno monoteističkim tradicijama, kao što su kršćanstvo ili judaizam, zbog devijacije u odnosu na autentični tevhid. Ova kur'anska replika odnosi se prije svega na kompleksno kršćansko učenje o Božijoj imanentnosti u svijetu, kroz rađanje i smrt tobožnjeg božijeg sina koji je istovremeno i bog. Kur'an je precizan: Bog nema sina, ni oca, on je transcendentan, a svi ljudi, uključujući Isusa, samo su Njegovi robovi. Tevhid je, dakle, svjedočenje da "nema drugog Boga osim Allaha". Ovaj koncizni stav, iako izrečen u negativnoj formi, predstavlja temelj na kojem je sazdan heterogeno obilje islamske kulture i civilizacije. U tevhidu je sadržan muslimanski 'Weltanschauung'. Tako shvaćen koncept tevhida sadrži sljedeće implikacije:

- Stvarnost je ontološki podijeljena na Stvoritelja i stvorenja. Stvoritelj je transcendentan u odnosu na stvorenja. Sve što postoji jeste stvoreno od Njega: meleki, ljudi, vrijeme, prostor, nebe-

sa i Zemlja. Stvoritelj i stvorenja su ontološki različiti i ni na koji način ne može doći do njihovog miješanja.

- Jedini odnos koji je moguć između stvorenja i Stvoritelja jeste idejni odnos. Stvorenja "znaju" za Stvoritelja. Tako su ljudi obdareni razumijevanjem da bi mogli da Ga spoznaju.
- Svijet je teleološki uređen. Sve što postoji podređeno je svrsi koju je odredio Stvoritelj. Stoga, svijet nije rezultat slijepog slučaja; svijet je savršena kreacija, a ne neizdiferencirani haos. Moralne odluke pojedinaca trebaju biti usklađene sa specifičnom svrhovitošću moralnih zakona, koji se razlikuje od prirodnih svrha.
- Ljudima je, kao nosiocima moralnog djelovanja, data sposobnost da realiziraju Božije svrhe u vremenu i prostoru. Otuda proizilazi čovjekova dužnost da mijenja sebe i svoju okolinu s ciljem prilagođavanja Božijim svrhama.
- Budući da je sposoban da mijenja sebe i svoju okolinu, čovjek jeste odgovorno biće. Razlozi njegove odgovornosti leže u sposobnostima koje su mu date; bez njih, čovjek nije odgovoran.

Tevhid predstavlja striktni monoteizam, a islam religiju koja beskompromisno odbacuje bilo kakvo narušavanje monoteizma. U tevhidu je sadržana normativna osnova ljudskog života, mogućnost i smisao moralnog djelovanja. To znači da samo Bog može biti Naredbodavac, dajući ljudskom životu pouzdan aksiološki temelj. Zato što je On izvor Ljepote, Istine i Dobra. U normativnom smislu, tevhid je prvi i posljednji imperativ islama. Jedini grijeh koji je neoprostiv jeste skrnavljenje tevhida. Jer, rušenje temelja za sobom povlači rušenje cijele zgrade. Prema učenju islama, postojanje Boga jeste princip koji omogućuje jedinstvenost kosmosa; na sličan način, priznavanje tevhida omogućuje jedinstvenost ljudskog privatnog i socijalnog života. Pravo na razmišljanje o Božijoj transcendentnosti jeste univerzalno ljudsko pravo. Prema učenju islama, Bog je sve ljude stvorio s sposobnošću da Ga spoznaju u Njegovoj transcendentnosti. To je urođena dispozicija, o kojoj je pisao i Rudolph Otto, tvrdeći da je svako ljudsko biće obdareno sposobnošću - koju je on nazvao *sensus communis*, posudivši ovaj termin od Imanuela Kanta - da spoznaje Sveto u njegovoj bezgraničnoj egzistenciji i moći. Promišljanje i spoznavanje postojanja Boga ne može biti privilegija određenih pojedinaca ili grupa. Istovremeno, ovaj živi proces spoznavanja Boga može se odvijati samo između pojedinca i Boga, među kojima nema posrednika. Ako je sposobnost spoznavanja Boga urođena, kako onda dolazi do krivih vjerovanja, do devijantnih

predodžbi o Bogu? Islam ova odstupanje od urođene, autentične vjere pripisuje povijesnom kontekstu, odnosno sredini, kao i nekim ljudskim osobinama kao što su zaboravnost, strasti, lijenost itd.

Kur'an govori o Bogu kao o jedinom Bogu, kao o Stvoritelju nebesa i zemlje, Koji je Vječni i Živi, Koji je daleko od onoga što mu pripisuju, do Kojeg pogledi ne dopiru a On do pogleda dopire. Sve što se može znati o Njemu, zna se kroz Njegovu Objavu i njegovo stvaranje. Ove kur'anske upute konkretizovane su u islamskoj civilizaciji u vidu jedne sveopće opreznosti kada je riječ i o najmanjem poistovjećivanju bilo kakvog bića, lika i stvari s Bogom. Muslimska budnost spram mogućih devijacija u odnosu na učenje o Božijoj transcendentnosti, svoj prefinjeni izraz na povijesnom planu, pronašla je u umjetnosti i jeziku.

Kako je već kazano, u formuli tevhida („Nema Boga osim Allaha”) naglašena je njena negativna konotacija, koja, u širem povijesnom kontekstu, predstavlja diferencijalnu specifičnost islama. Povijesno pojavljivanje islama događa se na negativnom horizontu: kao rušenje tadašnjeg arapskog politeizma, koji je u sebe uključivao cijeli jedan nehumani moral, te obračun s judeo-kršćanskim preformuliranjem učenja o Božijoj transcendentnosti, koje je u slučaju judaizma izvršeno u formi religijskog etnocentrizma. Najznačajnija implikacija tevhida u odnosu na jevrejsko samofavoriziranje jeste instalacija sveopćeg egalitarizma: svi ljudi su pred Bogom jednaki, a najbolji su oni koji su najmoralniji.

Na aksiološkom nivou, tevhid izražava tri nova značenja. Prvo, svijet je, budući Allahova kreacija, savršen, bez nedostataka, i kao takav, sadrži neupitnu vrijednost. Svijet nije propao čin, niti privremeno zlo. On je Božija blagodat data čovjeku, beskraini resurs kojim čovjek treba, odgovorno i svjesno, da upravlja. Drugo; čovjek nije osuđenik koji čeka Spasitelja. On je prije, zahvaljujući slobodi da vjeruje i čini dobro, kovač vlastite sreće. I treće, "dobro" kao cilj morala, nije rezervirano za određene pojedince ili grupe. Moral je univerzalan, a to znači da je svaki čovjek dužan da prema svakom drugom čovjeku postupa dobro. Iz tevhida, kao fundamenta, Faruqi derivira mnoštvo principa: povijesti, znanja, metafizike, etike, društvenog uređenja, ummeta, porodice, političkog uređenja, ekonomskog uređenja, svjetskog uređenja, estetike.

Samedin KADIĆ